

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN HET MARKTCENTRUM TE HARELBEKE

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 324

Rapport opgemaakt door: Jelle Defrancq

december 2016

Dossiernr. 20905.R.01

OE: 2016L275

Gent

Derbystraat 55

9051 Gent

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van het Marktcentrum te Harelbeke: programma van maatregelen

Auteurs

Jelle Defrancq en Jan Coenaerts

Projectnummer

- 20905 (intern)
- 2016L275 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, december 2016

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 324

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	17/12/2016	Interne draft
v1	20/12/2016	Externe draft / definitieve versie
v2	22/12/2016	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

1	Gemotiveerd advies	6
2	Programma van maatregelen voor een vlakdekkende opgraving	7
2.1	Administratieve gegevens	7
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	8
2.3	Resultaten van vooronderzoek	10
2.4	Onderzoeksstrategie en -methode	11
2.5	Onderzoekstechnieken en uitvoering	12
2.6	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code Goede Praktijk.....	12
3	Bibliografie	12
4	Bijlage: Bijzondere Voorwaarden	13

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)	8
Figuur 2: Orthofoto (grootschalige winteropname, kleur, 2013-2015) met weergave van bestaande toestand en afleiding van proefsleuven (blauw) (bron: Geopunt 2016; ABO NV 2016)	9
Figuur 3: GRB met overzicht van de toekomstige situatie (bron: Bouwheer 2016; Geopunt 2016	10

1 GEMOTIVEERD ADVIES

Uit de resultaten van het bureauonderzoek is gebleken dat het studiegebied een groot archeologisch potentieel heeft. Een vervolgonderzoek wordt bijgevolg aangeraden om volgende redenen:

- 1) Het potentieel van het terrein voor het aantreffen van middeleeuwse tot recente agrarische bewoningssporen en activiteiten. Er zijn weinig indicaties van oudere bewoning, maar vondsten uit paleolithicum tot middeleeuwen zijn niet uit te sluiten.
- 2) De gunstige landschappelijke positie voor bewoning op een droge oever van de Leie aan de monding van de Harelbeek en de (plaatselijk) gunstige condities voor het plegen van landbouw.
- 3) De beperkte ophogingen die zeker sinds de 14^e eeuw plaatsvonden en het onderliggende erfgoed (deels) hebben behoeft voor vernieling zoals blijkt uit proefsleuvenonderzoek (Vervoort 2015).
- 4) De grote impact van de geplande werken op de bodem. Het volledige studiegebied wordt hierbij geroerd tot op een diepte die mogelijk aanwezige archeologische sporen in gevaar brengt.
- 5) De aanwezigheid van relevante archeologische sporen kon worden vastgesteld op basis van bureauonderzoek gezien reeds in 2015, in het kader van een ander bouwproject ter hoogte van het studiegebied, een prospectieonderzoek met ingreep in de bodem werd uitgevoerd (Vervoort 2015). De resultaten van dit onderzoek werden opgenomen in de bureaustudie.

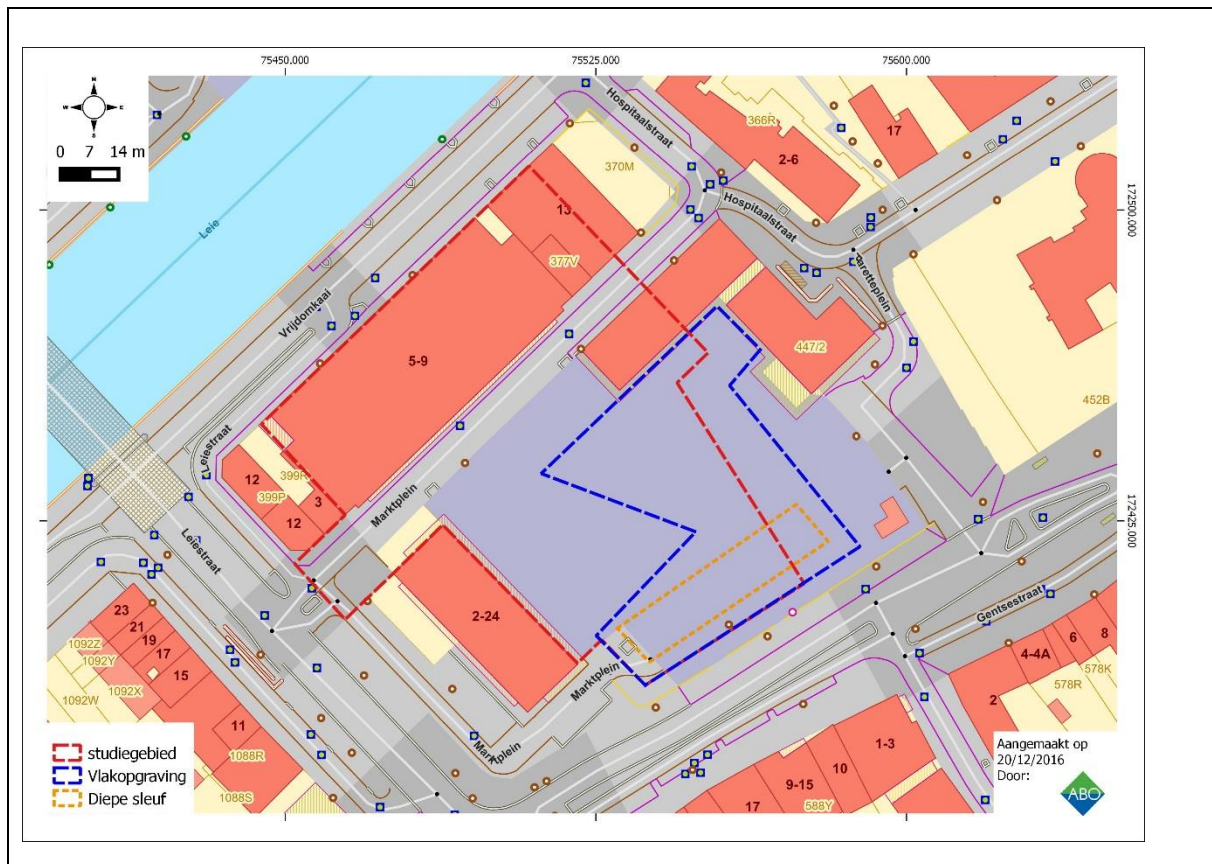
Op basis van bovenstaande elementen wordt hier een vlakdekkende opgraving geadviseerd over een deel van het terrein. Echter, in context van een ander bouwproject is na proefsleuvenonderzoek reeds een opgraving gepland waarvan de limieten binnen het studiegebied vallen. De bijzondere voorwaarden die werden vastgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed vallen weliswaar nog binnen het Archeologisch erfgoeddecreet van 1993 maar voldoen tevens aan geadviseerd vervolgonderzoek. Dit programma van maatregelen zal bijgevolg gelijklopen met de bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Harelbeke marktplaats (dossiernummer 2086).

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN VLAKDEKKENDE OPGRAVING

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2016L275
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Jan Coenaerts
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2016/00008
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Marktplein, Gentsestraat
- postcode :	8530
- fusiegemeente :	Harelbeke (W-VI)
- land :	België
Lambercoördinaten (EPSG:31370)	N: 75508, 172510 Z: 755336, 172385
Kadaster	
- Gemeente :	Harelbeke
- Afdeling :	1
- Sectie :	A
- Percelen :	412L, 377V en deel van 377Z en 447
Onderzoekstermijn	december 2016

Het onderzoeksgebied voor de vlakopgraving werd bepaald door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Het beslaat een oppervlak van 2790m² in het zuidoostelijke deel van het studiegebied

Figuur 1: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

2.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de bouwheer naar aanleiding van het geplande Herinrichting van het marktplein te Harelbeke dat voorziet in de constructie van 4 nieuwbouw appartementen en een ondergrondse parkeergarage met bovenliggend parkeerterrein.

De beoogde graafwerken voor de aanleg van funderingen en ondergrondse structuren worden beschouwd als een ingreep in de bodem binnen een archeologische zone (Inventaris Onroerend Erfgoed 2016). Doordat de oppervlakte van deze ingreep (8017m²) de 300m² overschrijdt en de ingreep in de bodem (7835m²) de 100m² overschrijdt moet er, in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

2.2.1 HUIDIGE SITUATIE

De geplande werken vinden plaats ter hoogte van het huidige Marktplein van Harelbeke. Het grootste deel van het studiegebied fungeert als parkeerterrein. De noordelijke hoek van het terrein is bebouwd met een appartementsgebouw en twee laagbouw structuren.

Een vooronderzoek uitgevoerd door ABO NV in 2015 stelde vast dat door de herinrichting van de markt in jaren '50 en '70 het bodemarchief sterk beschadigd raakte. Onder de parkingruimte (WP 1, 2, 3 en 4) stelde men versterking vast van ruim 1,30m onder het maaiveld. Ter hoogte van het

appartementengebouw aan de noordwestelijke zijde van het studiegebied was het bodemarchief tot op ongeveer -2,5mMV verstoord (WP 5) (Vervoort 2015).

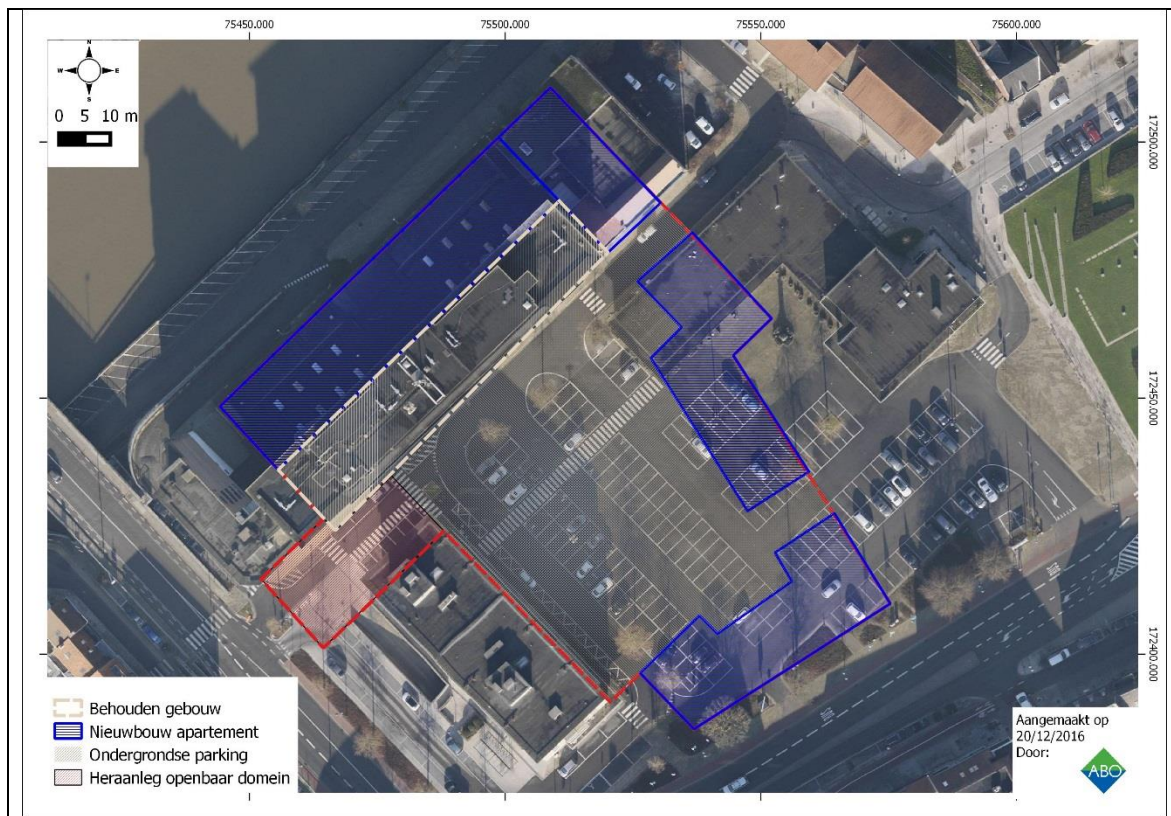
Figuur 2: Orthofoto (grootschalige winteropname, kleur, 2013-2015) met weergave van bestaande toestand en afleiding van proefsleuven (blauw) (bron: Geopunt 2016; ABO NV 2016)

2.2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De geplande werken voorzien in de herinrichting van het bestaande marktplein. Ter hoogte van het studiegebied komt een binnenplein met parkeermogelijkheden. Onder het plein komt een parkeergarage met één laag. Het plein zal worden geflankeerd door bestaande appartementen in het noordwesten en zuidwesten en nieuwe hoogbouw in het noorden, westen en zuiden. Daarnaast komt ook een nieuwe laagbouw langs de Vrijdomkaai ter vervanging van de bestaande laagbouw..

Het terrein zal nagenoeg volledig afgegraven worden tot gemiddeld 14,50mTAW en tot maximaal 9,5mTAW. De afgravingen ter hoogte van de Vrijdomkaai (lot 2) zullen tot 11mTAW rijken.

Het onderzoek van ABO NV uit 2016 bepaalde dat de archeologisch relevante lagen zich allen hoger bevinden dan de geplande ingrepen. Bijgevolg zijn eventueel aanwezige archeologische sporen in gevaar.

Figuur 3: GRB met overzicht van de toekomstige situatie (bron: Bouwheer 2016; Geopunt 2016)

2.3 RESULTATEN VAN VOORONDERZOEK

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het spreidingspatroon van archeologische vindplaatsen sterk afhankelijk is van de fysieke eisen die werden gesteld aan het landschap.

Voor pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Een dergelijke gradiëntzone was mogelijk aanwezig in de Leievallei. De zone strekt zich ter hoogte van het studiegebied uit vanaf de loop van de Leie over de steile oostelijke oever in zuidoostelijke richting tot voor de top van de zandige rug. De quartairgeologische sequentie van de vallei verradt dat bedekte Weichseliaanafzettingen voorkomen ter hoogte van het studiegebied. Dergelijke eolische sedimenten vormden lokale ophogingen die boven de vochtige riviervallei uitstaken en zo foci van bewoning konden vormen. Deze landschapselementen zijn later bedekt door alluvium afgezet door de Leie. Het aantreffen van concentraties vuurstenen werktuigen, afval en haardkuilen of afvalkuilen in deze bedolven paleobodems kan bijgevolg niet worden uitgesloten. Ze kunnen verwacht worden in het noordwestelijk deel van het studiegebied ter hoogte van het bedekt zandig substraat. Door de grote spreiding van dergelijke sites en de lage hoeveelheid aan geproduceerde sporen en de intensieve bewoning in historische perioden, is de kans op aantreffen van epi-paleolithische en mesolithische sites *in situ* echter klein.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. De natuurlijke bodems ter hoogte van het studiegebied bestonden (waarschijnlijk) uit lichte, matig droge zandleembodems met een matige geschiktheid voor akkerbouw en veeteelt en gunstige drainageomstandigheden voor bewoning. Er zijn dan ook geen archeologische indicaties van neolithische bewoning met uitzondering van mogelijk neolithische artefacten zo'n kilometer ten noorden van het studiegebied.

Pas vanaf de Bronstijd zijn opnieuw schaarse indicaties van menselijke activiteit. Alles wijst er echter op dat de bewoning weinig intensief was en beperkt bleef tot enkele geïsoleerde erven. Er worden dan ook enkel losse vondsten en afvalkuilen aangetroffen. Uit deze periode worden ter hoogte van het studiegebied voornamelijk haard- en afvalkuilen en paalsporen verwacht, eventueel aangevuld met drainagegreppels. De zichtbaarheid van dergelijke sites is echter zeer beperkt door de intensieve middeleeuwse en recente bewoning, de beperkte middeleeuwse ophogingslaag en de erosieve werking van de verdwenen Harelbeek die midden over het studiegebied liep.

De Romeinse tijd is de eerste periode die echt goed gekend is in de bredere regio. Op zo'n twee kilometer ten zuiden van het studiegebied bevindt zich de zogenaamde *vicus* van Harelbeke. Op de zandige rug waarop het huidige centrum van Harelbeke (en het studiegebied) ligt zijn tevens Romeinse muntschatten en spoliën gekend een indicatie dat ook hier Romeinse activiteiten plaatsvonden. Er is een kleine kans dat Romeinse steenbouw, paal- en afvalkuilen en andere structuren zijn bewaard.

Hoewel de eerste vermelding van Harelbeke zou terug gaan tot de vroege middeleeuwen, stammen de oudste sporen in het centrum uit de 10^e 11^e eeuw. Het gebied rond de Sint-Salvatorkerk ontwikkelde zich sterk vanaf deze periode. De oudste archeologische sporen aangetroffen op het marktplein door ABO NV, dateren echter slechts uit de 14^e eeuw. Het studiegebied werd doorsneden door de Harelbeek die pas werd gedempt in de 17^e eeuw. Daarnaast werd een deel van het terrein vermoedelijk bewoond en deed een ander deel dienst als open ruimte. Er zijn bijgevolg intensieve bewoningssporen te verwachten uit de periode tussen de 11^e eeuw en recente tijden met een nadruk op de periodes na de demping van de Harelbeek (18^e eeuw).

Alle eerder opgenoemde sporen, worden voornamelijk verwacht onder jongere ophogingslagen waar ze gespaard bleven van recente verstoring. Gezien de geplande werkzaamheden dieptes zullen bereiken waarop deze lagen wordt verstoord, zijn de archeologische sporen die potentieel op het terrein aanwezig zijn, in gevaar. Het is daarom aangewezen om verder onderzoek aan te bevelen. Gezien op basis van proefsleuvenonderzoek reeds waardevolle sporen werden vastgesteld, kan hierbij direct vlakdekkend onderzoek worden geadviseerd. De bijzondere voorwaarden hiervoor werden hiervoor reeds gedefinieerd.

2.4 ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

Een grondige landschappelijke en archeologische analyse wijst uit dat er ter hoogte van het terrein sporen te verwachten vallen van stedelijke bewoning vanaf de middeleeuwen tot recente perioden. Daarnaast mag rurale bewoning uit oudere perioden niet worden uitgesloten.

De onderzoeksstrategie werd reeds bepaald na proefsleuven onderzoek in context van een ander ter hoogte van het studiegebied. In samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed en Stad Harelbeke werd gekozen voor vlakdekkende opgraving van het oostelijke en zuidelijk deel van het studiegebied. De motivatie hiervoor is te vinden in het prospectierapport (Vervoort & Coenaerts 2016).

2.5 ONDERZOEKSTECHNIEKEN EN UITVOERING

De limieten van de vlakdekkende opgravingen werden in bepaald in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed en de Stad Harelbeke. De minimale voorwaarden waaraan de opgraving moet voldoen is gedefinieerd in de bijzondere voorwaarden (zie bijlage 1).

Het vlakdekkend onderzoek is reeds gepland en zal plaatsvinden in februari 2016. Het onderzoek zal uitgevoerd worden door ABO NV. 25 werkdagen zijn voorzien voor de uitvoering.

Het onderzoek is enkel volledig als, complementair met de door het Agentschap vooropgestelde bijzondere voorwaarden het volledige gebied is opgegraven en de onderzoeksvragen zijn beantwoord.

2.6 VOORZIENE AFWIJKINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE GOEDE PRAKTIJK

Er is geen afwijking ten aanzien van de Code Goede Praktijk voorzien.

3 BIBLIOGRAFIE

Vervoort R en Coenaerts J. 2016. Leven langs de Leie, Archeologische vooronderzoek op het Marktplaats te Harelbeke (Harelbeke, West-Vlaanderen). Gent: ABO NV.

4 BIJLAGE: BIJZONDERE VOORWAARDEN

GRONDBANK T 02 545 55 46
F 02 545 55 54

Gewaarborgd grondverzet

Grondbank vzw
erkenste bodembeschermingsorganisatie

Lombardstraat 34-42
1000 Brussel

Conformverklaring Technisch Verslag

(conform art 186 van het Vrebo)

geldig tot 17/05/18

NR.: 2085-16-215838

Aanvrager

Envirosoil nv
Siemenslaan 13, B 8020 Oostkamp
Grondbanknummer 2004/0718

Bouwheer

Stad Harelbeke
Marktstraat 28, B 8530 Harelbeke

Erkende Bodemsaneringsdeskundige

Envirosoil nv
Siemenslaan 13, B 8020 Oostkamp
Grondbanknummer 2004/0718
Referentienummer Technisch Verslag: EG1802/030
Referentienummer Bekomende Gegevens: Tel. Egon Soenen (Envirosoil) 21/06/2018 + e-mail
18/05/18
21/06/18

Locatie Werk

Project: Heraanleg Marktplaats Harelbeke
Marktplaats, B 8530 Harelbeke
Bestemmings Type(s) III

Plaatsbepaling

Kadastrale gegevens (meest recente informatie van het kadaster of het registratiekantoor)

Gemeente	Afdeling	Sectie	Nummer(s)
Harelbeke	1	A	2/N, 447/2

Lambertcoördinaten

	X-coördinaat	Y-coördinaat
B1	75507	172514
B5	75483	172398
B8	75579	172462

Opmetingstabel - Overzicht milieukwaliteiten uit het technisch verslag

partij	deel-partij	3-delig nr XYZ	Volume (m³)	fractie	zonediepte
1		411	7.018		Onder verharding - max. 3,5 m-nw

GRONDBANK

Bijz. Grondbank. Dit document mag enkel gebruikt worden omz. wetgeving en/of schiedtje. Inhouding door de vzw Grondbank.

1/2

v1

**Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor
een archeologische opgraving:
Harelbeke, Marktplaats**

1. Sectorale juridische bepalingen

Het agentschap Onroerend Erfgoed

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat:

- Decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011, hierna genoemd het archeologiedecreet.
- Besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011, 10 juni 2011 en 22 juni 2012 hierna genoemd het archeologiebesluit.
- Ministerieel besluit van 13 september 2011 tot bepaling van de minimumnormen voor de registratie en documentatie bij archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem en de wijze van rapportering tot uitvoering van artikel 14, §3, van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, hierna genoemd de minimumnormen.

Conform art. 14 § 2 van het archeologiedecreet zijn de eigenaar en de gebruiker verantwoordelijk voor de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden. Zo dienen de archeologische monumenten te bewaren en te behouden voor beschadiging. Indien dit niet 'in situ' kan, moet dit 'ex situ' gebeuren, via een opgraving.

Om een archeologische opgraving te kunnen uitvoeren moet een opgravingsvergunning bij de centrale dienst van het agentschap Onroerend Erfgoed aangevraagd worden.

agentschap Onroerend Erfgoed - afdeling Beheer - Phoenixgebouw, Koning Albert II-laan 19 bus 5, 1210 Brussel

- tel 02 553 14 26 / 02 553 16 39
- mail: slaven.morlet@nwo.vlaanderen.be
warmer.wouters@nwo.vlaanderen.be

De vergunning wordt verleend op persoonlijke naam van de leidendegevende archeoloog (vergunninghouder) en geldt voor een welbepaalde site en voor een welbepaalde termijn.

2. Bijzondere voorwaarden

[Zie minimumnormen hoofdstuk 1. Algemene Bepalingen, artikels 2, 3 en 4]

Conform art. 14 § 2 van het archeologiebesluit hebben de bijzondere voorwaarden bepaald in de prospectievergunning voorrang op de algemene voorwaarden bepaald in art. 14 § 1. Daar waar de in deze vergunning bepaalde voorwaarden afwijken van de minimumnormen, hebben de bijzondere voorwaarden voorrang.

Wanneer de bijzondere voorwaarden bijkomende verplichtingen opleggen ten opzichte van de minimumnormen, vervangen deze de minimumnormen niet maar vormen ze bijkomende verplichtingen.

Indien de vergunninghouder door omstandigheden genooddrukt is om af te wijken van de onderstaande methoden of andere beslissingen moet meinen die van aanzienlijk belang kunnen zijn voor het verdere onderzoek, dient dit vooraf voorgelagd te worden aan de opdrachtgever en aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de heer de (intergemeenschappelijke) dienst waaraan na bevoegdheid voor archeologie is toegewezen. Beslissingen hierover worden schriftelijk bevestigd door het agentschap Onroerend Erfgoed via brief of in een goedgekeurd verslag en verantwoord in het rapport.

Contactgegevens agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen

Contactpersoon:	Sam De Decker
	050 748 180
Indien afwezig:	sam.deecker@wvo.vlaanderen.be
	Jessica Vandewela
	jessica.vandewela@wvo.vlaanderen.be
	050 748 181
Referentie:	.
Datum:	26/01/2016

3. Randvoorwaarden

(Zie minimumnormen hoofdstuk 2. Minimumnormen voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek. Afdeling 1. Archeologische opgraving, artikelen 5, 6, 7 en 8 §1)

De opgraving moet worden uitgevoerd in goede terreinomstandigheden. Dit betekent o.m. dat:

- de weersomstandigheden dergelijke zijn dat ze een goede waarneming toelaten. De vergunninghouder voorziet een scenario voor het geval de opgraving moet worden uitgesteld omwille van slechte weersomstandigheden
- de vergunninghouder doet een voorstel de valdestrategie aan te passen indien de terreinomstandigheden dit vereisen.
- bij een langdurige oorschooting (>1 maand) doet de vergunninghoudende archeoloog voorstellen voorgesteld worden om de degradatie van alle aanwezige soorten te gaan.
- de opgravingzone visueel en/of fysiek is afgescheiden van andere zones waar werken uitgevoerd worden
- de vergunninghouder een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen.
- de werf is ingericht conform de voorschriften inzake arbeidsveiligheid, bodemverzet en veiligheid.
- er duidelijke afscheidingen zijn tussen de vergunninghouder en zijn/haar opdrachtgever over:
 - wie de kosten levert;
 - de stockage en afvoer van de grond;
 - wie de bemaling voorziet in geval van wateroverlast;
 - het terug dichten van de putten en hetal terrain;
 - communicatie met de pers.

De vergunninghouder heeft een gemaakte grondplan van de bestaande toestand en een ontwerpplan (X-Y-Z, binnen 1:200) van het terrein, zowel digitaal als analoog.

De vergunninghouder meldt de aanvang van de opgraving tijdig aan de opdrachtgever, het College van Burgemeester en Schepenen, het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen en levert uit de intergemeentelijke dienst waarvoor de bevoegdheid voor archeologie is toegewezen

Deze vergunning dient in origineel exemplaar aanwezig te zijn op het terrein tijdens de uitvoering van het onderzoek.

4. Beschrijving van het project en onderzoeksvragen

Het plan voorziet een volledige herinrichting van de markt van Harelbeke, waaronder de aanleg van een ondergrondse parkeergarage en de bouw van een aantal nieuwe constructies. De realisatie van het project wordt ten vroegste in het najaar van 2016 voorzien.

In het kader van de voorbereiding van het bouwdecreet werd een historisch-archeologische bureaustudie uitgevoerd door BAAC bvba. Vervolgens vond in mei 2015 een prospectie met ingrepen in de lindam plaats, waarbij in totaal 7 proefputten en -sleuven werden aangelegd, verspreid over de markt.

Hier bood van de ondergrond dat bekolven werd was erg heterogeen: ze is er sprake van ernstige verstoringen en puttoppakkanten als gevolg van ingrepen in de 20ste eeuw, maar even goed zijn heel wat archeologische sporen bewaard gebleven. Niet alleen werden de restanten van het oude schepenhuis aangetroffen op geringe diepte onder het maaiveld, ook werden onder de verstoringen op meerdere plaatsen sporen en structuren gevonden die opklommen tot de 15de of 16de eeuw.

Slechts in één sleuf kon de moederbodem worden bereikt (WP6). De reden hiervoor is de diepte: aan de zuidwestzijde van de actuele markt bevindt zich de ingekokerde loop van de Arenabeek. Deze beek schuurde aanvankelijk een erg diepe vallei uit in het Pleistocene zand. Tot hoogte van de berk dagzoomen de Pleistocene zanden, maar tegen de beek bevinden ze zich op een diepte van naar schatting een vijftal meter onder het maaiveld. Deze vallei werd in de loop der tijd gevuld met allerlei natuurlijke sedimenten, maar vanaf de Middeleeuwen vooral met ophegging- en dumpopkanten, sporadisch afgewisseld met organische woon- en leefruimtes.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek werd een zone afgebakend van ca. 2700m², waarvoor een vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving noodzakelijk wordt geacht. Deze opgraving heeft als doel om alle aanwezig archeologisch erfgoed te documenteren en voor vernieling te behoeden.

De opgraving wordt uitgevoerd onder de vorm van een vlakopgraving. Er wordt gerekend met een gemiddelde van drie stratigrafische vlakken, maar dit zal variëren van zone tot zone. Hoewel gestreefd moet worden naar maximale vlakoppervlakten, zal het omwille van de vele verstoringen wellicht een opgraving zijn in meerdere onderscheiden zones.

De diepte van de opgraving is ongekend. In de meeste delen van het plangebied zal dit waarschijnlijk gemiddeld 1,5m zijn, tegen de Arenabeek wordt het diepste archeologisch vak op een driedertal meter verwacht, maar dit kan zelfs dieper zijn.

In één zone, aangeduid op plan, wordt voorzien in een brede en diepe sleuf, hoeks op het dol van de Arenabeek. De zone die is afgeboord met 10m op 50m, maar dat is indicatief en vooral ingegeven door de vermoedelijke diepte en de veiligheidsmarges inzake stabiliteit. Het doel van deze sleuf, uit te voeren met lijnbevestiging, is om een volledig profiel van het beekdal te bekomen. De bodem van de sleuf volgt het Pleistocene substraat. De sleuf wordt aangelegd na afwerking van de archeologische vlakken.

Voor een volledige beschrijving van de aangetroffen sporen wordt uitdrukkelijk naar het rapport van het vooronderzoek verwezen.

Minimaal volgende onderzoeksvragen moeten beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wanneer werd het terrein voor het eerst in gebruik genomen voor bewoning? Komt dit overeen met de historische gegevens?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van het plangebied gedurende hun gebruiksperiode?
- Leverij het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake cultuur- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Op welke manier ontwikkelde de bewoning en ruimtelijke structuur zich tussen de late middeleeuwen en de 20de eeuw?
- Hoe luiden de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site (op basis van het historisch onderzoek) en van de ontwikkeling van Harelbeke algemeen?
- Wat is de landschapstypologische context van het onderzoeksgebied? Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw?
- Is het op basis van de analyse van de organische component van de vallei van de Aransbeek (macroresten, pollen, ...) mogelijk om een chronologische evolutie van de vegetatie en het landschap te schetsen? Kun deze gekoppeld worden aan de menselijke occupatie?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, en wat is de vondstrijchheid?
- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief eventueel aanwezig archaeobotanisch en archeozoologisch materiaal)? Zijn er verschillen op te merken op basis van periode of ligging omtrent de site?
- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen perioden? In hoeverre zijn (chrona)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
- Is er sprake van culturele invloeden vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden?
- Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's?
- Zijn er op basis van het anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de nederzettingen, de materiële cultuur en de socio-economische positie in de verschillende perioden? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?
- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaansaanpak binnen de nederzetting in de verschillende perioden? Welke cultuurgewassen werden in de verschillende bewonings- en gebruiksfases geconsumeerd?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt de nodige literatuur en kaarten geadresseerd en worden referenties gezocht indien valabel voor de interpretatie van de structuren. Een grondige lezing van het rapport van het vooronderzoek is noodzakelijk voor een correcte inschatting van de offerte.

5. Wetenschappelijke begeleiding

Voor de begeleiding van de opdracht zal de vergunninghouder zich laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en ragedeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de prospectie. Deze specialist beschikt over een aantoonbare en ruime ervaring met stadskaartenonderzoek. Indien de expertise niet of onvoldoende over deze expertise beschikt binnen de eigen organisatie, zal hij hiervoor een externe specialist aantrekken. Indien tijdens de opgraving blijkt dat de expertise die de vergunninghouder vooraf heeft onvoldoende is, kan het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen bijkomende expertise vragen.

De wetenschappelijke begeleiding kan aanbevelingen formuleren inzake methode of opgravingstrategie aan het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen en de vergunninghouder. Indien het agentschap Onroerend Erfgoed akkoord gaat met de gemaakte aanbevelingen dient de vergunninghouder deze ter harte te nemen.

6. Veldwerk

(Zie minimumnormen hoofdstuk 2. Minimumnormen voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek. Afdeling 1. Archeologische opgraving, artikels 5 tot en met 60)

Voor de start van de opgraving wordt een plan van aanpak opgesteld en ter goedkeuring voorgelegd aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

6.1. strategie

Voor de uitvoering van het veldwerk geldt de minimale personeelsbezetting zoals vermeld in hoofdstuk 9. Personeel.

De vergunninghoudende archeoloog bezorgt wekelijks de dagrapporten aan het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen en eventuele wetenschappelijke begeleiding.

De opgraving vindt plaats in een relatief onstabiele en puinrijke context en gaat gepaard met de aanleg van diepe putten. Er worden geen dunwanden aangelegd, wat betekent dat er moet gewerkt worden met trapezoid halvingen en/of getrapte profielen.

Omwille van de situering van de werf in het centrum van Harelbeke moet de hoogste zorg geloozen worden op de veiligheid. Zo wordt de werf volledig omheind (type Herast; de toegang tot de werf wordt slijt voorbehouden tot bevaagden, tenzij uitdrukkelijk anders aangegeven (vb. publiektoegang).

Ook is er de nodige aandacht om de lawaaitinder en overlast voor omwonenden tot een minimum te beperken.

Er worden duidelijke afspraken gemaakt met Infrax en zijn aannemers om de aanleg van de rioleringen af te stemmen op het archeologisch onderzoek.

6.2. aanleg vlakken

(Zie minimumnormen artikel 6)

Opengelegde opgravingsvlakken mogen niet bedreven worden met de krnan en/of ander zwaar materiaal.

Het veldwerk wordt dermate georganiseerd dat er efficiënt en wetenschappelijk verantwoord wordt opgegraven. Er wordt gestreefd naar een maximale afstemming van kronen en grondverzet enerzijds en opgravingsploeg(en) anderzijds.

Het staat de vergunninghouder vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere opgravingsputten. De omvang van iedere put/ieder vlak is dusdanig dat er een goed ruimtelijk overzicht is en dat alle plannen naadloos aansluiten tot één overzichtelijk plan van het hele terrein. Voorgaand aan de startverguwring wordt een plan van aanpak ter goedkeuring voorgelegd aan de eifgoedconsulent.

6.3. vlakregistratie

(Zie minimumnormen artikels 7, 9, 10, 11, 14, 15 en 57)

Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschaafd om de relatie tussen het spoor en de bodamhoogten te registreren.

Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en nauwgevu d grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden.

6.4. spoorbewaking en -registratie

(Zie minimumnormen artikels 12 tot en met 22, 45, 46, 49, 51 en 57)

Archeologische sporen worden na profielregistratie en steekname steeds in hun geheel uitgegraven. Kleinere structuren (o.a. greppels en oostkuiten) worden manueel vrijgemaakt. Grote grachten en diepe kuilen kunnen machinaal uitgegraven worden. Het machinaal verdiepen gebeurt in lagen van hoogstens 5 cm onder begeleiding van een archeoloog. Bij het aantreffen van opvallende vondstconcentraties of schijnbaar intacte objecten wordt manueel verder gewerkt. Vondstmatiaal wordt steeds stratigrafisch of per diaplaniveau ingezameld.

6.5. vondsten

(Zie minimumnormen artikels 23 tot en met 37, 52 tot en met 57)

6.6. stalen

(Zie minimumnormen artikels 36 tot en met 43, 52 tot en met 57)

Indien meerdere pollenbakken gebruikt worden voor één profielopname dienen de verschillende pollenbakken minstens 10 cm te overlappen. Alvorens de pollenbak(ken) uit het profiel te verwijderen, worden ze gefotografeerd en gemeten. De geregistreerde lagen worden op de pollenbak overgebracht, inclusief de laagnummers.

Beerputten en oostkuiten worden bemonsterd en gezeefd met het oog op de analyse van het consumptiepatroon.

6.7. bodemprofielen

[zie minimumnormen artikels 44 tot en met 51 en 57]

Er wordt voorzien in een dwarsprofiel, haaks op de Arensbeek. Dit onderzijde van het profiel volgt het Pleistocene substraat.

De sleuf wordt aangelegd nadat de archeologische registraties zijn afgevoerd en de archeologische vlakken afgewerkt. Dit betekent dat bij de aanleg van de sleuf ter daga wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van een profielwand.

Om stabiliteitstechnische redenen zal het waarschijnlijk niet mogelijk zijn om de verticale wand in één kloof te registreren. Het is hierom aangeraden dat de getesteed gebeurt na registratie van een opstaand profiel van maximaal 1,5m wordt de weggegraven en wordt de sleuf aan de mond verzeerd, op enkele duidelijke referentiepunten na. Vervolgens wordt de sleuf dieper aangelegd, waarbij wordt aangehouden op de referentiepunten. Deze werkwijze vereist een registratie met fotogrammetrie. Het resultaat van deze werkwijze is een fotogrammetrische opname van één loodrechte verticale profielwand, die evenwel noch in één geheel zichtbaar is geweest.

Bijzondere zorg is geboden aan de actuele loop van de Arensbeek, die zich op vandaag in een getesteed gewelf bevindt. Dit gewelf mag op geen enkele manier gesloopt of beschadigd worden.

6.8. metaaldetectie

[zie de minimumnormen artikel 63, 69 en 70]

Sporen waarop de metaaldetector een signaal gaf, worden opgesloten in de sporenlijst. Metaalvondster worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

6.9. contextgebonden bepalingen

Muren en vloeren

Muren worden in detail gedocumenteerd in functie van de identificatie van fundering en opgeand muurwerk, haarnissen en de gelijke meer. Van muren worden minstens de omtrek, oetlagelief van de fundering, muurverband, bouwstoffen, verschil in gebruik van bouwmaterialen en moel, eventuele sporen van steenbewerking, een beperkte weergave van de murelwerkverband en eventuele negatieve indrukken ingetekend. Baksteenformaten worden genoteerd (lengte x breedte x dikte). Muren worden na schoonmaak in hun geheel en in delen volledig gefotografeerd, inclusief, met overlapping in de foto's en met voldoende zichtbare topografisch verankering met deken die moeten toelaten om de foto's digitaal te combineren.

Van elke baksteen muur wordt een baksteen ingezameld als representatief is voor het bouwmaterial van de muur. Bij muren in herbalkmateriaal worden ook de stenen met houtsculptuur (bv. raamwerk, zuilelementen etc.) ingezameld, indien ze niet in situ kunnen bewaard worden.

Van elke natuurstenen muur wordt een fragment van het bouwmaterial bewaard voor mogelijke steenanalyseinitiatie.

Vloeren worden in detail gedocumenteerd in functie van gebruikssporen en resten van er op of in gebouwde constructies (klimmermuren, doorgangen, negatieve sporen, ...). Vloeren worden minstens in hun geheel gefotografeerd. Bij een vloer met een bepaald patroon worden foto's genomen met een schaal 1/20 of via digitale fotografie met duidelijk zichtbare topografisch verankerde markeringen (via digitaal kunnen verschaald worden). Deze tegels (ook de niet-decoratieve wanneer ze deel uitmaken van de decoratieve vloer) moeten gerecupereerd worden en krijgen een nummer dat op het detailplan wordt aangeduid. Van elke vloer wordt een vloertegel ingezameld die representatief is voor het bouwintariaal van de vloer. Bij de recuperatie van de tegels worden de nieuwe conservatiewinactiegereguleer acht genomen. Alle eco- en artefacten in aan opmaaklag worden ingezameld.

Grachten

Indien er grachten ontworpen worden, dienen voldoende profielen gemaakt te worden. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar monsternames voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Ondiepe grachten worden volledig opgegraven waarbij eventuele vondsten geregistreerd worden. Het verzamelen van vondsten gebeurt per grachtsegment zodat ruimtelijke analyse van de vondstenverspreiding mogelijk is.

Bij het aanbrengen van diepe en/of omvangrijke grachten (vastingsgrachten, walgrachten, ...) wordt een eerste vlak aangelegd en gereguleerd op het niveau waar de insteek zichtbaar wordt. Grondsporen onderaan de gracht worden gecoupeerd en afgevoerd. De vulling van de gracht wordt onder toezicht van de vergunninghouder (technisch) verwijderd tot de maximale diepte van de gracht zichtbaar is. Daarbij wordt het vlak systematisch gecontroleerd op vondsten en gecorrigeerd met een metaaldetector. Bij het verwijderen van de vulling dient speciale aandacht besteed te worden aan het herkennen en registreren van houten en andere structurele elementen die deel uitmaken van zowel de bouw als de werking van de gracht. Voorts wordt de nodige aandacht besteed aan restanten van omgaten en bouwwerken die aan de gracht grenzen. Op zulke plaatsen worden bijkomende monsters genomen voor natuurwetenschappelijk onderzoek.

Indien de onderkant van de gracht niet bereikt kan worden, dient het grachtprofiel aangevuld te worden door middel van boringen om de 50 cm. Hierbij wordt er tot minstens 20 cm in de moederbodem geboord. Boren dient in de diverse eenheidsprofielen van het veldwerk in te worden ingegraven te zijn.

Waterputten, beerpotten, silo's, diepe afvalputten

Bij het aanbrengen van waterputten, beerpotten, silo's en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternames voor natuurwetenschappelijk onderzoek en dateringsonderzoek.

Bij het couperen van waterputten wordt er zorg voor gedragen dat de volledige waterput met insteekvul wordt gecoupeerd, rekening houdend met de watgeving inzake veiligheid. Indien sprake van een bewaarde bekisting of stenen mantel, dient deze vrijgelagd te worden en in detail te worden geregistreerd.

Bij het couperen van beerpotten, wordt de coupe op de kleinste mogelijke werkbare oppervlakte gezet opdat men de verschillende lagen goed kan onderscheiden en apart kan volgen. De bewaarde houten of stenen putstructuur zelf dient in detail geregistreerd worden betreffende de constructiewijze, de situering van het storgel en een eventuele fasering.

Indien er grote coupes gemaakt dienen te worden, wordt de werkwijze vooraf besproken op een tussentijdse vergadering met Onroerend Erfgoed, de wetenschappelijke begeleiding en de opdrachtgever.

De heropvulling van deze diassen sporen gebeurt conform de wetgeving rond bodemverval en de afspraken met de opdrachtgever.

Bespeulen en afvalkluken worden harmoniseerd en gezeteld met het oog op de analyse van het consumptiepatroon (zoologisch onderzoek, vierslagonderzoek, macroresten ...).

6.10. afstemming rioleringswerken Infrax

In twee zones is er een interferentie met de rioleringswerken van Infrax.

- 1) Langsheen de N43 hier voorziet Infrax de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in een strook van 2,5m breed. Dit gebeurt voortgaand aan de opgraving, maar onder archeologische begeleiding (te voorzien door de inschrijver). Er wordt een eerste vlak aangelegd op een diepte van 1,2m onder het maaiveld. Naar verwachting zullen hier heel wat sporen van bakstenen gebouwen en constructies vrijkomen, onder meer te redeneren aan de liniebouwing van voor de verbreding van de N43 in de jaren '70. De sporen en structuren in dit vlak worden archeologisch geïnspecteerd.

De diepere uitgraving voor de plaatsing van de RWA en DWA zal gebeuren met een KRING-bescherming, omdat de omliggende zone voor uitleidingen geen zand slaaf toelaat. Het uitgraven van de grond in deze Kring-bescherming wordt archeologisch begeleid, el betekent dat dat veel sporen zullen worden vernield.

- 2) zone voor rioleringen langs de kerk (hoofds op de N43): hier worden de rioleringen pas geplaatst na de opgraving is uitgevoerd. De archeologen maken duidelijke afspraken met Infrax over planning en uitvoeringsmodaliteiten.

6.11. bemaling

Voor alle nodige bemaling wordt een afzonderlijke post voorzien. Dit omvat het leveren, plaatsen en wegruimen van de bemaling gedurende de uitvoeringsperiode van de werken. De aannemer dient rekening te houden met de richtlijnen van de archeoloog voor plaatsen van de bemaling. Er worden geen meerprijzen aangerekend indien de bemaling al dan niet meermalen dienen verplaatst te worden in kader van het archeologisch onderzoek zowel in grondplan als in diepte.

Er wordt beklemtoond dat tot het onderste archeologisch niveau in goede en droge omstandigheden moet worden uitgegraven. Het is aan de inschrijver om te bepalen of de bemaling behoeft, hoeveel en welk type. De aanwezigheid van grote hoeveelheden put (met hangwale) zal klein mogelijk een beperkende rol spelen.

Daarnaast voorziet de Uitvoerder minstens lijnbemaling voor de aanleg van de laatste sleuf op de Arensbeek (geschatte lengte: 50m).

6.12. Grondwerken en/of grondafvoer

Het uitgraven van de grond dient omzichtig te gebeuren, gefaseerd en geloeid en met materiaal volgens richtlijnen van de archeoloog. Alle gewent en aangepast materiaal dient aangevoerd te worden en dit nodig voor de volledige duur van het archeologisch onderzoek.

Al deze ingrepen (van aanvraag aangepast materiaal dienen inbegrepen te zijn in de eenheidsprijs van de uitgraving). Ook lange stilstand van materiaal bij de werken en het ook aanwezig blijven van het materiaal dienen in de prijs uitgraving inbegrepen te zijn.

De grond die uit de opgravingsputten gehaald wordt, wordt op afzonderlijke gestackeerd op een duidelijk afgebakende zone binnen de projectzone doch niet in de opgravingzone.

Put wordt zo veel mogelijk op een gestackeerd. Dit stockeren maakt deel uit van de uitgraving van de gronden en dient inbegrepen te zijn in de eenheidsprijs van de uitgraving. Het put wordt gehaald uit de grond is een uitvoeringsmethode die voor aanvang van de werken door de aannemer wordt voorgesteld.

Het uitzetten van het put is in de eenheidsprijs van de uitgraving inbegrepen.

Ook nadat het puin onderzocht wordt is het afvoeren ervan een onderdeel van de uitgraving en is eveneens in de eenheidsprijs van de uitgraving inbegrepen en/of in eenheidsprijs van het afvoeren.

De GESTAPELDE gronden worden afgevoerd met uitzondering van de afvalis uitgraving. Deze gronden worden opnieuw als aanvulling gebruikt in de bouwput.

Voar wor betreft het ophalen van de bouwput dient dit te gebeuren in lagen van 30-50cm en voldoende verdicht.

Bestuur kan vragen om (meerdere) plaatproef(en) of slagonderingen uit te voeren op de aanvullende lagen. Proeven ten laste van de aanneming.

Het afvoeren is enkel binnen de protectie van het archeologisch onderzoek. De grondwerken voor de roeringen zijn inbegrepen of voorzien in de poster: aanleg rwa-dwa dalarwig.

Al deze werken zijn te voorzien in de diverse eenheidsprijzen van het grondwerk.

7. Waardering conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek

Het uitvoeren van een aantal analyses is een wezenlijk onderdeel van de basisrapportage, met als doel om inzicht te krijgen in de grote lijnen van de site en in het archeologisch potentieel.

Het exacte waarderings- en analyseprogramma kan echter pas worden opgesteld na de prospectie met ingreep in de bodem. De hieronder opgestelde lijst is aanhalt opgesteld in Vermoedelijke Hoeveelheid en daaronderaan niet definitief. Zowel het uiteindelijke aantal als het soort waarderings- en analyses kan ernstig afwijken.

7.1. Waardering

Tijdens het veldwerk worden stalen genomen in het kader van natuurwetenschappelijk onderzoek. Welke stalen worden geselecteerd voor waardering (assessment) gebeurt in samenspraak met het agentschap Onroerend Erfgoed, de vergunninghouder, de opdrachtgever en de wetenschappelijke begeleiding. De vergunninghouder stelt een eerste degelijk beargumenteerd voorstel tot selectie op.

Stalen genomen in het kader van natuurwetenschappelijk onderzoek worden gewaardeerd (assessment).

Meting:

- 15 VH waardering macroresten (analyses op natte contexten)
- 15 VH waardering pollenstalen

7.2. Analyses en dateringen

Op basis van de resultaten van de waardering wordt, in overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, de vergunninghouder, de opdrachtgever en de wetenschappelijke begeleiding een analyseprogramma opgesteld van de stalen die relevant zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Meting:

- 10 VH 14C-datering
- 12 VH macroresten
- 12 VH pollenanalyse (minimaal 400 tellingen per staal)
- 12 VH archaeozoölogie (gesloten contexten, zeefscreen 1 mm)
- 10 VH dendrochronologie + houtsoortbepaling
- 5 VH herkomstbepaling natuursteen

7.3. Conservatie

Welke vondsten worden geselecteerd voor conservatie gebeurt in overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed, de vergunninghouder, de opdrachtgever en de wetenschappelijke begeleiding. De vergunninghouder stelt een eerste degelijk beargumenteerd voorstel tot selectie op. De windadvisering m.b.t. conservatie ligt bij de erfgoedconsulent.

Meting:

- 3 VH conservatie aardewerk (stabilisatie, geen reconstructie of restauratie)
- 3 VH conservatie metaal (stabilisatie, geen reconstructie of restauratie)

7.4. Verwerking

De determinatie van de vondsten gebeurt volgens oostvondst en algemeen aanvaarde typologische classificatiesystemen, met verwijzing naar het gehanteerde systeem.

De resultaten van het natuurwetenschappelijk onderzoek worden bestudeerd in relatie tot de contexten waaruit de sto en genomen zijn en de interpretaties die zijn ontstaan tijdens het veldwerk worden bijgesteld.

8. Rapportage

Voor de rapportage wordt minstens één erfgoedopsporingsleider ingezet.

8.1. Evaluatierapport

Het evaluatierapport wordt binnen de 20 werkdagen na het beëindigen van het veldwerk bezorgd aan het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, de wetenschappelijke begeleiding, de intergemeentelijke dienst, en de opdrachtgever.

Het evaluatierapport omvat minstens:

- een overzichtsplan van de opgravingsputten/vlakken op leesbare schaal;
- een korte beschrijving van de resultaten;
- een overzichtsplan met aanduiding van de contexten van de diverse staalnames;
- een beargumenteerd voorstel voor selectie van de staalnames voor natuurwetenschappelijk onderzoek en te conserveren voorhistorisch materiaal;
- een voorstel voor timing afroepen natuurwetenschappelijke onderzoek;
- een voorstel voor timing voor het afwerken van het eerste conceptrapport; met een maximumtermijn van 2 jaar na het beëindigen van het veldwerk voor de oplevering van een door het agentschap Onroerend Erfgoed goedgekeurd eindrapport.

Kaarten worden als pdf bestand en als GISshapefile overgemaakt.

8.2. Conceptrapport

Het rapport wordt in conceptvorm bezorgd aan het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, de wetenschappelijke begeleiding, en de opdrachtgever binnen de voorgestelde timing. De inhoud hiervan stemt overeen met de inhoud van het eindrapport zoals omschreven in de minimumnormen en de bepalingen hieronder. Het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, de aanvallende wetenschappelijke begeleiding, en de opdrachtgever bezorgen hun opmerkingen van elkaar en de vergunninghouder. De vergunninghoudende archeoloog verwerkt de opmerkingen in een herwerkt conceptrapport.

Nadat de opmerkingen van alle partijen zijn verwerkt wordt het herwerkte conceptrapport bezorgd aan het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen.

Het rapport bevat naast de bepalingen uit de minimumnormen minstens:

- een samenvatting van het bureau onderzoek;
- geïnterpreteerde gedetailleerde plannen van de opgravingsputten in kleur;
- de gemiddelde diepte van het archeologisch leesniveau ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing en het maaiveld;
- een beschrijving en verantwoording van afwijkende methodiek indien dit noodzakelijk was (zie pagina 3);
- de resultaten van het natuurwetenschappelijk onderzoek;
- een beschrijving van de resultaten met inbegrip van een antwoord op de onderzoeksvragen;
- een wetenschappelijke samenvatting (1 pagina), zowel in het Nederlands als minstens in één vreemde taal, te weten: Frans, Duits, of Engels;
- Locatie waar het vondstmateriaal wordt bewaard;
- Bijlagen:
 - Foto's
 - Sporenlijst
 - Vondstenlijst
 - Coupaketeningen
 - Alle gedurende de prospectie getrokken vlakfoto's, profielfoto's, detailfoto's en foto's van de gezette coupes

Kaarten worden als pdf bestand en als GISshapfile overgemaakt

B.3. Eindrapport

Na goedkeuring van het conceptrapport door het agentschap Onroerend Erfgoed van de laatste conceptversie worden opgesteld als eindrapport.

Er worden drie analoge en drie digitale exemplaren van het eindrapport bezorgd aan Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen.

Daarnaast wordt minimaal 1 digitaal exemplaar en 1 analoge exemplaar van het eindrapport afgeleverd aan:

- de opdrachtgever,
- degene die de (wetenschappelijke) begeleiding of advisering verzorgt,
- het College van Burgemeester en Schepenen

Bij het analoge exemplaar mogen de bijlagen worden aangeleverd op een digitale gegevensdrager.

Het rapport vermeldt in het colofon het ISBN/ISSN nummer of het nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan.

Analoge exemplaren worden gedrukt in degelijke kwaliteit en met foto's en afbeeldingen in kleur.

De vergoeding wordt bezorgd ten laatste bij aflevering van het eindrapport het ingevulde opvolgingsformulier aan de centrale dienst van het agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen.

Het opgravingsarchief bevat minstens:

- alle opgravingsdocumentatie, opgemaakt volgens de minimumnormen;
- het rapport;
- alle gevonden vanden gesorteerd volgens context en voorzien van een label;
- selectie steekproeven;
- inventarisatie selectie van steekproeven.

9. Personeel

BELANGRIJKE NOOT

Archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden binnen de voorszene uitvoeringstermijn van 80 werkdagen.

De eenheidsprijs van het onderzoeksteam wordt voorzien in m2 volgens de afgebakende archeologische projectzone (bovenvlak) ongeacht de diepte van het onderzoek en de daaropvolgende vlakopgravingen.

Eenheidsprijs is op te geven over de volledige te onderzoeken oppervlaktezone ongeacht de voorgeselde vlakopgraving vermeld in het plan van aanpak.

Bij het archeologisch onderzoek kan de aanvrager erop gewezen worden om meer personeel in te zetten om het onderzoek binnen de uitvoeringstermijn uit te voeren.

Het inzetten van extra personeel heeft geen aanleiding tot bijkomende vergoedingen of diverse regieuren, ook niet voor het inzetten van extra materiaal en materiaal.

Deze kosten dienen meegerekend te worden in de inschrijfprijs per m2 te onderzoeken archeologische oppervlakte.

Bij iedere aanvang van een afgebakende projectzone wordt de afbakeningzone ingemeten in kammetcoördinaten. Deze oppervlakten zullen dan de exacte m2 opgraving zijn die aangerekend zullen worden in de post van het onderzoeksteam.

Het archeologisch team wordt samengesteld waarbij de degelijke uitvoering van de opgraving ligt in handen van minstens:

- één archeoloog-projectleider (vergunninghouder). Hij/zij:
 - dient houder te zijn van een diploma zo als omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°);
 - beschikt over minstens 240 werkdagen opgravingservaring op stadse contexten, aangetoond via CV;
- twee archeoloog-assistenten. Zij:
 - dienen houder te zijn van een diploma zo als omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°);
 - beschikken over minstens 120 werkdagen opgravingservaring op stadse contexten, aangetoond via CV;

Het projectteam wordt daarnaast aangevuld door een aardwetenschapper (bodemkundige, fysisch geografisch of kwantitatief), die minstens op het terrein aanwezig is bij het onderzoek van de projectleider. Deze aardwetenschapper:

- bezit een diploma of getuigschrift waaruit een opleiding inzake bodems, fysische geografie, geologie en/of geomorfologie van Noordwest Europa blijkt;
- heeft grondige kennis van en relevante ervaring met havelvallei contexten, aantoonbaar aan de hand van minstens 5 referentieprojecten;
- heeft ervaring met het interpreteren van bodemprofielen en met het uitvoeren van landschapsonderzoek in het kader van archeologisch onderzoek, aantoonbaar aan de hand van minstens 5 referentieprojecten.

De bodemkundige ondersteunt de archeologen bij de aanleg van de profielsteunen en bij de interpretatie van de stratigrafie van de site. Aan de hand van de analyse van bodemprofielen draagt hij/zij bij aan het begrip van de landschapsgenese. Het verslag van zijn/haar bevindingen wordt in het basisrapport geïntegreerd.

Voor de rapportage worden minstens de archeoloog-projectleider en de archeoloog-assistent ingezet.

10. Vergaderingen

De vergunninghouder organiseert een startvergadering voorafgaand aan de opgraving, tussentijdse werfvergaderingen en een eindvergadering met de opdrachtgever, degenen die de (wetenschappelijke) begeleiding verzorgt, en het openbaar Omroepend Erfgoed West-Vlaanderen. De vergunninghouder neemt verslag en bezant deze tijdig aan alle betrokkenen.

Bij de startvergadering worden de afspraken en het plan van aanpak overlopen. De vergunninghouder coördineert de startvergadering eveneens aan voorstel van timing voor de tussentijdse vergaderingen.

Tijdens de tussentijdse vergaderingen worden de voorlopige resultaten van het archeologisch onderzoek overlopen. Tevens wordt de methode besproken en het verloop van de opgraving binnen het ontwikkelingsproject. De vergunninghouder neemt deel aan deze vergaderingen.

Tijdens de eindvergadering wordt het verloop van de opgraving geëvalueerd en de timing voor het conceptrapport besproken. Voorts doet de vergunninghouder een gemotiveerd voorstel voor het inzetten van de posten voor conservatie en natuurwetenschappelijke analyses. Er wordt ook besproken wanneer in de fase van verwerking en opmaken van het conceptrapport een/enkele extra vergadering(en) nodig zijn.

11. Communicatie

Omvilla van de silering in de stadskam van Harelbeke is veel aandacht geboden aan een goede communicatie. Alle acties hieronder gebeuren in nauw overleg met de stad.

De uitvoerder voorziet minstens volgende:

- Groot en duidelijk verfbord met melding van de archeologische opgraving
- Voltoende grote informatiekrager met een korte en duidelijke beschrijving van de opgraving (doel, methoden, verwachtingen, ...)
- Informatiedrager waarop om de twee tot drie weken een stand van zaken wordt gegeven van de tijdelijke resultaten

De uitvoerder stelt de bovenstaande teksten ter beschikking van de stad Harelbeke, die ze kan aanwenden op digitale fora.

Afhankelijk van de veiligheid van de werf en van de resultaten is de kans reëel dat er één of enkele publieksdagen georganiseerd zullen worden. De uitvoerder verkent zijn volle medewerking hieraan.

Hiervoor is een afzonderlijke post voorzien per dag.

Hierin is inbegrepen alle voorbereidende de werken voor de voorziene publieksdag, publieksdag zelf en het wegemen de dag erna van de genomen maatregelen voor deze publieksdag.

De voorbereidende werken voor de publieksdag, tijdens en erna dient de aannemer zich te schikken naar de onderrichtingen van de leidende ambtenaar en het bestuur.

Alle maatregelen voor het veilig begeleiden van de personen die de site betraden dan inbegrepen te zijn in deze eenheidsprijs per publieksdag. Dit omvat ondermeer nodige maatregelen om het veilig nfdalen in bouwputten (trappen met stevigeleuningen), plaatsen van plankenvloeren voor inkom site en binnen de site, voorzien van helmen, laarzen (maat 29-45), fuorvestes voor minstens 20 personen, begeleiding en gids.

Er moet rekening gehouden te worden dat publieke dagen ook kunnen georganiseerd worden op een zaterdag. Feest en zondagen worden uitgesloten.

Bijlagen

Afbakening projectgebied
(oranje: opgravingszone; blauw gearceerd: profieldeuk)

Opgeleverd te Kortrijk

op 23/06/2016

07 architecten bvba
gedelegeerd bestuurder,
met vaste vertegenwoordiger,

ir. enr. Hugo Snoeck

Snoeck & partners nv